

Nr 613.

Av herr Fröderberg, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 185, med förslag till ändringar i 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen, m. m.

I proposition nr 185 har Kungl. Maj:t föreslagit bl. a., at riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad av föredragande departementschefen förordats utfärda föreskrifter i fråga om reglering av reservpension, som sammanträffar med lön eller tjänstepension enligt av Kungl. Maj:t och riksdagen antagna avlönings- eller pensionsbestämmelser.

Såsom framgår av det avsnitt i propositionen, där dessa spørsmål behandlas (s. 20—27), har frågan om ändrade föreskrifter i ämnet väckts av de svenska reservofficersförbunden, genom deras centralstyrelse, och Svenska reservunderofficersförbundet. Dessa personalorganisationer hava i gemensam skrivelse påvisat de stora ojämnheter i fråga om storleken av utgående pensionsförmåner, som föreligga vid jämförelse *dels* mellan å ena sidan de beställningshavare som icke äro anställda i civil statstjänst och å andra sidan dem som äro anställda i civil statstjänst eller åtnjuta pension på grund av tidigare sådan anställning, *dels* mellan olika kategorier av i civil statstjänst anställda eller från sådan tjänst med pension avgångna beställningshavare i reserven. Med hänsyn såväl härtill som till de synnerligen stora administrativa svårigheter, som på grund av nu gällande bestämmelser vore förenade med reservpensionernas beräkning, hemstälde reservpersonalens organisationer om sådan ändring av bestämmelserna, att reservpensionsförmånerna finge utgå med samma belopp utan hänsyn till om pensionstagarna innehade, respektive innehåft, statstjänst eller ej.

Statskontoret har i avgivet utlåtande vitsordat, att betydande administrativa olägenheter vore förenade med tillämpningen av nuvarande bestämmelser i vad de avsåge reduktion av reservpensionsförmånerna för de fall, att de pensionsberättigade innehade anställning, förenad med pensionsrätt enligt av Kungl. Maj:t och riksdagen antagna tjänstepensionsbestämmelser, eller åtnjöte pension enligt sådana bestämmelser. Antalet reservpensioner, som på denna grund fått den mest skiftande storleksordning, uppginge till 275, vilket utgjorde i runt tal en fjärdedel av samtliga utgående reservpensioner.

För avhjälpan av de påtalade olägenheterna har statskontoret föreslagit

dels omräkning enligt enhetliga grunder av pensionstillägg och pensionsförhöjningar å pensioner enligt före år 1927 utfärdade reservbefälsförfattningar, så att de efter berörda omräkning erhållna grundförmånerna fastställas till ett och samma belopp inom envar av de tre olika kategorier reservpersonal, som åsyftas i nämnda författningar (se s. 24 överst i propositionen),

dels förenkling av den omräkning av reservpensionerna, som skall verkställas jämlikt 1946 och 1947 års omregleringskungörelser, varigenom för pensionstagare enligt 1927 års och äldre reservbefälsförfattningar, vilka vid sidan av reservpension åtnjuta sådan annan förmån, som enligt nu gällande bestämmelser inverkar å storleken av dyrtidstillägg och rörligt tillägg å reservpensionen, antalet pensionstyper skulle nedbringas till fyra (se s. 25 överst i propositionen).

Såsom av propositionen framgår, har departementschefen endast givit sin anslutning till det förstnämnda av statskontorets ifrågavarande förslag. Det senare förslaget har däremot icke biträtts av departementschefen, som motsatt sig de förändringar beträffande pensionsförmånernas sammanlagda belopp, som förslagets genomförande skulle medföra för de därav berörda befattningshavarna i reserven.

Departementschefen har som stöd för den av honom intagna ståndpunkten anfört, att det förhållandet, att en till reservpension berättigad i motsats till andra pensionstagare kunnat utfå pensionens kapitaliserade värde i stället för årlig pension, talade emot »att man i efterhand genomförde reella förändringar beträffande de årliga reservpensionerna» samt att av denna ståndpunkt närmast borde följa, »att en reell förändring av de årliga reservpensioner, till vilka vederbörande förvärvat rätt, ej heller bör medgivas genom tillskapande av för pensionstagarna förmånligare grunder för reglering av reservpensionsbeloppet i det fall, att han är berättigad att vid sidan av reservpensionen åtnjuta lön eller tjänstepension av statsmedel».

I anledning härav må först framhållas, att den av statskontoret föreslagna jämkningen av pensionsförmånernas sammanlagda belopp icke syftar till ändring av det belopp, som ligger till grund för beräkning av det kapitaliserade värdet. Vidare må erinras, att rätten till utbekommande i stället för årlig pension av densamma kapitaliserade värde tillkommer icke blott sådan reservpersonal, som vid sidan av reservpensionsförmåner åtnjuter lön eller tjänstepension av statsmedel, utan även all annan reservpersonal, som lyder under 1927 års eller senare reservbefälsförfattningar. För sådana beställningshavare i reserven, som icke vid sidan av reservpensionsförmånerna åtnjuta lön eller tjänstepension av statsmedel, har rätten att utbekomma reservpensionens kapitaliserade värde icke utgjort hinder för att vederbö-

rande genom tid efter annan skeende förhöjning av de på reservpensionen utgående rörliga tilläggsförmånerna kommit i åtnjutande av reella förändringar beträffande pensionsförmånernas sammanlagda storlek. Att sådana beställningshavare i reserven, som vid sidan av reservpensionen åtnjuta lön eller tjänstepension av statsmedel, icke kommit i åtnjutande av samma rörliga tilläggsförmåner som sina icke-statsanställda kamrater, beror på de maximeringsregler, som varit och äro gällande beträffande de rörliga förmånernas tillgodonjutande.

Ifrågavarande maximeringsregler äro av två slag. Det första slaget gäller sammanträffande av dyrtidstillägg å icke omreglerad reservpension med rörligt tillägg å lön, respektive tjänstepension. Det andra slaget gäller begränsning av sammanlagda rörliga tilläggsförmånerna vid sammanträffande av omreglerad reservpension med lön eller tjänstepension.

Maximeringsreglerna avseende sammanträffande av dyrtidstillägg med rörligt tillägg återfinnas i 5 § kungörelsen nr 275/1925 med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer, sådan paragrafen lyder enligt kungörelserna nr 515/1939 och 961/1942. Därest pensionstagare åtnjuter lön, varå rörligt tillägg beräknas, må han endast i fall då lönen understiger 840 kronor för månad åtnjuta dyrtidstillägg å pensionen, vilket dyrtidstillägg i sådant fall får beräknas å högst så stor del av pensionen, att denna, sammanlagd med fem sjättedelar av den lön, varå rörligt tillägg beräknas, icke överstiger 700 kronor för månad. Åtnjuter innehavare av reservpension vid sidan av denna pension tjänstepension, varå utgår rörligt tillägg, må han endast i fall då sistnämnda pension understiger 500 kronor för månad åtnjuta dyrtidstillägg å reservpensionen, vilket dyrtidstillägg i sådant fall får beräknas å högst så stor del av reservpensionen, att denna, sammanlagd med fyra femtedelar av den andra pensionen, icke överstiger 400 kronor för månad. Vid tidpunkten för fastställandet av de här berörda maximeringsreglerna gällde beträffande rörligt tillägg å lön utan sammanträffande med dyrtidstillägg, att rörligt tillägg ej fick beräknas å belopp, varmed lönen översteg 900 kronor för månad, samt beträffande rörligt tillägg å tjänstepension utan sammanträffande med dyrtidstillägg att rörligt tillägg ej fick beräknas å belopp, varmed pensionen översteg 500 kronor för månad. Sistnämnda bägge maximeringsregler hava sedermera från och med den 1 juli 1947 uppmjukats, så att numera rörlig förhöjning å lön får beräknas å högst 1 200 kronor för månad samt rörligt tillägg å tjänstepension å högst 800 kronor för månad. I samband med höjningen av de maximibelopp, å vilka rörliga tilläggsförmåner finge beräknas i fråga om lön och tjänstepension, verkställdes emellertid ingen höjning av maximibeloppen för beräkning av dyrtidstillägg vid sammanträffande med rörligt tillägg, varför de härutinnan gällande maximeringsreglerna numera äro att betrakta som för-

åldrade. I anslutning till det anförda förtjänar framhållas, att i proposition nr 114 föreslagits, att från och med den 1 juli 1951 maximibeloppen, varå rörlig förhöjning må beräknas å lön, respektive tjänstepension, skola höjas till 1 600 kronor, respektive 1 100 kronor för månad. I förhållande till de år 1942 gällande motsvarande maximibeloppen innebär detta förslag en avsevärd höjning, under det att de år 1942 gällande maximeringsreglerna i fråga om dyrtidstillägget alltjämt skulle kvarstå oförändrade. Maximeringsreglerna beträffande dyrtidstillägget framstå härigenom i än högre grad såsom föråldrade.

Maximeringsreglerna avseende sammanlagda rörliga tilläggsförmånerna vid sammanträffande av omreglerad reservpension med lön eller tjänstepension återfinnas i 13 § kungörelsen nr 657/1947 angående omreglerad tjänst- och familjepension m. m. och innebära, att när reservpension åtnjutes vid sidan av lön, å vilken rörligt tillägg utgår, det rörliga tillägget icke må beräknas å högre belopp än tillhopa 1 200 kronor för månad samt att när reservpension åtnjutes vid sidan av annan pension, å vilken rörligt tillägg utgår, det rörliga tillägget icke må beräknas å högre belopp än tillhopa 800 kronor för månad. De sålunda fastställda bägge maximibeloppen överensstämma med de samtidigt därmed i statens löneplansförordning, respektive 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente, fastställda maximibeloppen i fråga om beräkning av rörliga tilläggsförmåner å enbart lön, respektive enbart tjänstepension. Såsom i det föregående påpekats, har i proposition nr 114 föreslagits höjning av nyssberörda maximibelopp i statens löneplansförordning och 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente till 1 600 kronor, respektive 1 100 kronor för månad från och med den 1 juli 1951. Någon motsvarande förhöjning av de i kungörelsen nr 657/1947 stadgade maximibeloppen har däremot ej föreslagits, varför dessa i händelse av bifall till de i proposition nr 114 föreslagna höjningarna synas böra betraktas såsom föråldrade.

Det kan icke gärna anses vara med rättvisa och billighet förenligt, att den i civil statstjänst anställda reservpersonalen placeras i en synnerligen oförmånlig undantagsställning därigenom att de för reservpensionerna gällande maximeringsreglerna på detta sätt fastlåsas, under det att maximeringsreglerna för rörliga tilläggsförmåner å löner och tjänstepensioner i avsevärd grad uppmjukats.

Det synes i detta sammanhang böra framhållas, att statsmakterna godtagit principen att åtnjutandet av reservpension icke skall föranleda inskränkningar i rätten till lön eller tjänstepension av statsmedel. (Se 19 § 5 mom. statens allmänna avlöningsreglemente, nr 436/1948, samt 1 § 3 mom. 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente, nr 416/1947.) Det synes stå i mindre god samklang med denna princip, att åtnjutandet av lön eller tjänstepen-

sion av statsmedel å andra sidan skall föranleda reducering av reservpensionsförmånernas belopp.

Med det för innevarande år fastställda procenttalet för det rörliga tillägget uppgå de sammanlagda oreducerade reservpensionsförmånerna per månad för marinläkare enligt 1902 års förordning till kr. 163: 59, för officer och likställd enligt 1912 års förordning till 133 kr., för officer och likställd enligt 1927 års förordning till kr. 152: 95 samt för underofficer enligt 1912 och 1927 års förordningar till kr. 118: 37. I händelse av bifall till det i propositionen nr 185 framlagda förslaget, att pensionstillägg och pensionsförhöjning å de äldre reservpensionerna skulle utgå med fullt belopp jämväl då reservpensionen sammanträffar med lön eller tjänstepension, skulle efter ingången av juli månad reservpensionen till beställningshavare i reserven med lön eller tjänstepension från statstjänst i ogynnsammaste fall — d. v. s. om på grund av de oförmånliga maximeringsreglerna rörligt tillägg icke alls utgår — per månad uppgå för marinläkare till kr. 81: —, för officer och likställd enligt 1912 års förordning till kr. 64: —, för officer och likställd enligt 1927 års förordning till kr. 75: — samt för underofficer till kr. 56: —. Reservpensionerna skulle sålunda i nu angivna fall icke ens uppgå till hälften av de pensionsbelopp, som de icke statsanställda beställningshavarna i reserven av motsvarande kategori uppbära. Ett sådant sakernas tillstånd kan icke gärna betecknas som rimligt.

Såsom i det föregående framhållits, är det icke blott de påvisade stora ojämnheter i fråga om storleken av utgående pensionsförmåner, som påkalla ändring av nu gällande bestämmelser. I minst lika hög grad påkallas ändring av bestämmelserna på grund av de betydande administrativa olägenheter, som äro förbundna med bestämmelsernas tillämpning.

Med hänsyn till de av statskontoret påtalade administrativa olägenheterna har departementschefen visserligen förordat viss jämkning av nuvarande bestämmelser i syfte att ernå förenkling. De av departementschefen förordade reglerna synas emellertid vara för knapphändigt skisserade för att man skall kunna bilda sig en säker uppfattning om hur de komma att verka. Med hänsyn till att departementschefen kategoriskt uttalat sig mot reella förändringar beträffande pensionsförmånernas sammanlagda belopp, synes det antagligt, att de av honom förordade nya reglerna måste kompletteras med särskilda maximeringsbestämmelser, varigenom de påräknade förenklingarna delvis komma att elimineras. Möjligt är, att de nya reglerna kunna medföra förenkling av det administrativa arbetet till en viss grad, men säkert är, att de nya reglerna långt ifrån komma att helt avskaffa de nuvarande olägenheterna.

En ändring av nuvarande bestämmelser i huvudsaklig överensstämmelse med statskontorets förslag skulle däremot helt undanröja de påtalade administrativa olägenheterna samt åstadkomma önskvärd ordning och reda i

reservpensionsväsendet, samtidigt som nu rådande ojämnheter i fråga om pensionsförmånernas storlek skulle bortfalla och större rättvisa därigenom vederfaras de beställningshavare i reserven, som på grund av sin anställning i civil statstjänst nu få vidkännas förhållandevis betydande reduktion av sina pensionsförmåner.

På grund av det anförda och under åberopande i övrigt av innehållet i statskontorets utlåtande över reservpersonalorganisationernas framställning hemställes,

att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 185 måtte besluta sådana ändringar i Kungl. Maj:ts förslag,

att årlig reservpension enligt före år 1943 utfärdade förordningar, vilken utgår till den som fullgjort all honom åliggande fredstjänstgöringsskyldighet, får, oavsett vad därom eljest är stadgat, för det fall, att pensionstagaren innehar med tjänstepensionsrätt förenad statlig eller därmed jämförlig anställning eller åtnjuter tjänstepension på grund av sådan anställning, efter tillämpning av kungörelserna nr 402/1946 och 657/1947 utgå med följande omreglerade grundbelopp, nämligen för underofficer 912 kronor, för marinläkare och mariningenjör, underkastade 1902 respektive 1905 års förordningar, 1 320 kronor, för officer och civilmilitär person av motsvarande tjänsteklass enligt 1902, 1912 eller 1915 års förordningar 1 044 kronor samt för officer och civilmilitär person av motsvarande tjänsteklass, å vilka någon av 1927, 1933, 1934 eller 1937 års förordningar är tillämplig, 1 224 kronor;

att 1 mom. i envar av 24 § förordningen nr 815/1943, 23 § förordningen nr 816/1945 samt 22 § förordningen nr 817/1943 erhåller följande ändrade lydelse: »Å reservpensions grundbelopp utgår rörligt tillägg under samma förutsättningar och enligt enahanda grunder, som i allmänna tjänstepensionsreglementet den 30 december 1941 (nr 1008) sägs.» samt

att 13 § andra stycket kungörelsen nr 657/1947 erhåller följande ändrade lydelse: »Rörligt tillägg beräknas å grundbeloppet för månad, dock ej å däri ingående öretal, som överskjuter fullt krontal. Beträffande rörligt tillägg å tjänstepension skall härvid jämväl iakttagas, att tillägget ej beräknas å belopp, varmed grundbeloppet eller, då mer än en pension åtnjutes, pensionernas sammanlagda belopp överstiger 1 100 kronor samt att, där pensionen efter 67 års ålder utgår med lägre grundbelopp än före angivna ålder, det rörliga tillägget likväl skall beräknas å det högre grundbeloppet. För det fall att pension åt-

njutes vid sidan av lön, å vilken utgår förhöjning enligt 4 § statens löneplansförordning, må rörligt tillägg å pensionen jämte dylik förhöjning icke beräknas å högre belopp än tillhopa 1 600 kronor för månad.»

Stockholm den 24 april 1951.

Gottfr. Fröderberg.